

საქართველო
კონაიციური ანგარიში
ქალთა უფლებების შესახებ

GEORGIA
NGO COALITION JOINT SUBMISSION ON
WOMEN'S HUMAN RIGHTS

ბაეროს აღმნიშნის უფლებათა საბჭოს
უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვა
(მე-2 სიკლი, 23-ე სესია, 2015)

HUMAN RIGHTS COUNCIL
UNIVERSAL PERIODIC REVIEW
(SECOND CYCLE, 23RD SESSION, 2015)

არასამთავრობო ორგანიზაციების კოალიცია:

კავშირი საფარი
სამართლიანი არჩევნებისა და დემოკრატიის საერთაშორისო საზოგადოება (ISFED)
ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC) ქალთა ინიციატივების
მხარდამჭერი ჯგუფი (WISG)
„ჯანმრთელობა განათლება უფლებები ალტერნატივა - პერა XXI“
„ალტერნატივა ჯორჯია“

NGO Coalition:

Sapari, International Society for Fair Elections and Democracy (ISFED), Human Rights Education and Monitoring Center (EMC); Women's Initiatives Supporting Group (WISG); ACESO International for Women; Health Education Rights Alternative (HERA XXI); Alternative Georgia.



Sapari / საფარი



ALTERNATIVE
GEORGIA



women's
initiatives
supporting
group



ISFED
საერთაშორისო პირდაპირი
და მართლმართალი საარჩევნო
სამართლები

ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი

EMC

Human Rights Education and Monitoring Center



პერა XXI
HERA XXI

კოალიცია შეიქმნა საქართველოს 2015 წლის უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვისთვის ერთობლივი ანგარიშის მოსამზადებლად. კოალიციაში შედიან კარგად დამკვიდრებული სამოქალაქო-საზოგადოებრივი, არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც ძირითადად ან სხვა საკითხებთან ერთად მუშაობენ ქალთა უფლებებზე. ანგარიშში მოცემული ინფორმაცია დამუშავებულია მონაწილე არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ საკითხის შესწავლის, კვლევის, პრაქტიკის, საქმეების, უფლებადამცავი საქმიანობისა და პოლიტიკური ლობირების საფუძველზე.

ანგარიში მომზადდა ეროვნული დემოკრატიული ინსტიტუტის ფინანსური მხარდაჭერით.

შინაარსი:

I. შესავალი:..... 3

II. საკანონმდებლო და ინსტიტუციონალური ჩარჩო..... 3

III. მიღწევები უფლებების დაცვის სფეროში..... 4

IV. მთავარი საკითხები:..... 5

 1. ქალთა მიმართ ძალადობა..... 5

 2. ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის ნაკლებობა..... 7

 3. მარგინალიზებული ქალები..... 9

 უსახლკარო ქალები..... 9

 სექს-მუშაკი ქალები..... 11

 ლბტქალები..... 12

 ნარკოტიკების მომხმარებელი ქალები..... 14

I. შესავალი:

საქართველოში ქალებს ფესვგადმული პატრიარქალური კულტურის, ქალთა მიმართ არსებული რელიგიური და სხვა ტრადიციული დამოკიდებულებების გამო მეორეხარისხოვან მოქალაქეებად მიიჩნევენ. წინამდებარე ერთობლივი ანგარიში ეხება საქართველოში ქალთა სიტუციას სამ პრობლემატურ სფეროში:

- ✓ ძალადობა, განსაკუთრებით ძალადობა ოჯახში და ფემიციდის¹ მსხვერპლი ქალები საქართველოში;
- ✓ ქალთა უკიდურესად მცირე წარმომადგენლობა მმართველობის ორგანოებში;
- ✓ მარგინალიზებული ქალები (სექს-მუშაკები, ლბტ, უსახლკარო და ნარკოტიკების მომხმარებელი ქალები), რომლებიც უხმოდ განიცდიან სხვადასხვაგვარ დისკრიმინაციას.

თითოეული პრობლემატური სფეროს განხილვას ახლავს რიგი რეკომენდაციებისა, რომელიც კოალიციამ მოამზადა საქართველოს მთავრობისთვის.

II. საკანონმდებლო და ინსტიტუციონალური ჩარჩო

1. საქართველომ 1994 წელს მოახდინა “ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ” კონვენციის რატიფიცირება. 2014 წელს ხელი მოეწერა “ქალთა მიმართ ძალადობის და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ” კონვენციას (სტამბულის კონვენციას) თუმცა ჯერ-ჯერობით მისი რატიფიცირება არ მომხდარა.
2. საქართველო ასევე შეუერთდა პეკინის დეკლარაციას და სამოქმედო პლატფორმას², რომლის ერთ-ერთი კომპონენტი პოლიტიკურ ცხოვრებაში ქალთა მონაწილეობის გაძლიერებაა. ამ მიზნის მისაღწევად პეკინის დეკლარაცია მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოებს შექმნან კონკრეტული მექანიზმები ეროვნულ დონეზე.³
3. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის თავი, რომელიც ეხება სქესობრივ დანაშაულებს მოძველებულია და საბჭოთა ეპოქის დანაშაულებს შეიცავს – საუბრობს მამათმავლობაზე, ლეს-

¹ „ფემიციდი ზოგადად განიშარტება როგორც ქალების განზრახი მკვლელობა იმის გამო, რომ ქალები არიან, მაგრამ უფრო ფართო განმარტება მოიცავს აგრეთვე ქალების ან გოგონების ყველა მკვლელობას.“

http://apps.who.int/iris/bistream/10665/77421/1/WHO_RHR_12.38.pdf

² <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/declar.htm>, საქართველომ 1995 წელს მიიღო აღნიშნული დეკლარაცია.

³ <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/>

ბოსელობასა და სხვა გაუკუღმართებულ სქესობრივ კავშირზე. საქართველოს კანონმდებლობა არ იცნობს გადაკიდებისა და სექსუალური შევიწროვების ცნებებს. 2010 წელს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „გენდერული თანასწორობის შესახებ“, მაგრამ კანონში არ არის მოცემული აღსრულების მექანიზმი და მისი არსებობა ფორმალურად რჩება. კანონი „ოჯახში ძალადობის შესახებ“ მოქმედებს 2006 წლიდან და აღნიშნული კანონის თანახმად ეკონომიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობა ძალადობის ფორმებია, თუმცა ეკონომიკური ძალადობა არ არის სამართლებრივად დასჯადი ხოლო ფსიქოლოგიური ძალადობის მხოლოდ ზოგიერთი ფორმა წარმოადგენს დასჯად ქმედებას. მიუხედავად იმისა, რომ ოჯახში ძალადობის შესახებ კანონი ითვალისწინებს მოძალადე ოჯახის წევრებისთვის სარეაბილიტაციო ცენტრების არსებობას, საქართველოში ამგვარი ცენტრები არ შექმნილა. ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის სახელმწიფო თავშესაფრები არ არის ხელმისაწვდომი მარგინალიზებული ქალებისთვის, როგორცაა ნარკოტიკების მომხმარებელი, ფსიქიკური პრობლემების მქონე ქალები, კომერციული სექს-მუშაკები.

4. საქართველოში 2008 წლიდან მოქმედებს საქართველოს პარლამენტის მიერ დაარსებული გენდერული თანასწორობის საბჭო, თუმცა 2012 წლიდან საბჭო პასიური გახდა და იშვიათად იკრიბება.
5. 2014 წლის ბოლოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ ფემიციდის შემთხვევების ზრდაზე რეაგირებს მიზნით შეიმუშავა სახელმწიფო სტრატეგია ძალადობის, მათ შორის ოჯახში ძალადობის პრევენციის შესახებ. შინაგან საქმეთა სამინისტრომ გემოხსენებული სტრატეგია შეიმუშავა სხვა დაინტერესებული სახელმწიფო ორგანოებისა და სამოქალაქო საზოგადოების მინიმალური ჩართულობით. სტრატეგია ჯერ არ მიუღიათ, თუმცა ის მკაცრად იქნა გაკრიტიკებული სტერეოტიპული დამოკიდებულებების გამო.

III. მიღწევები უფლებების დაცვის სფეროში

6. 2014 წელს საქართველომ მიიღო კანონი „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“. აღნიშნული კანონი განსაზღვრავს პირდაპირი და ირიბი დისკრიმინაციის ცნებებს, თუმცა შევიწროვებას არ ახსენებს.
7. 2014 წელს „ქალთა მოძრაობამ“ შეაგროვა ხელმოწერები ქალთა მიმართ ძალადობის აღმოფხვრასთან დაკავშირებით და შეიტანა პეტიცია საქართველოს პარლამენტში. თემის შესაბამისად, ადამიანის უფლებათა კომიტეტთან შეიქმნა ქალთა მიმართ ძალადობის აღკვეთის სამუშაო ჯგუფი, რომელშიც მონაწილეობენ „ქალთა მოძრაობის“ წევრები. კომიტეტის სხდომებზე სამუშაო ჯგუფი ატარებს

სახელმწიფოს წარმომადგენლების საჯარო მოსმენებს და გეგმავს აღმასრულებელი ხელისუფლებისთვის რეკომენდაციების შემუშავებას 2015 წლის გაზაფხულის ბოლოსთვის.

8. 2012 წელს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში შევიდა ცვლილება, რომლის თანახმადაც სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულები, მათ შორის სექსუალური ორიენტაციის ან/და გენდერული იდენტობის საფუძველზე ჩადენილი დანაშაულები უფრო მკაცრი სასჯელის დაკისრების საფუძველს წარმოადგენს.⁴ მიუხედავად ამისა აღნიშნული ნორმის პრაქტიკაში აღსრულება არ ხდება; მთავარი პროკურატურა ამტკიცებს, რომ სასჯელის დანიშვნა მოსამართლეების საქმეა, და შესაბამისად ამ მუხლის შეფარდებაც მოსამართლეებს ეკისრებათ; მეორე მხრივ, სასამართლო ამტკიცებს, რომ პროკურორების ფუნქციაა პროცესზე სიძულვილის მოტივის დამტკიცება. საბოლოოდ, ამ მუხლს არც პროკურორები ითვალისწინებენ და არც მოსამართლები.

IV. მთავარი საკითხები:

1. ქალთა მიმართ ძალადობა

9. 2011 წელს საქართველოს პირველი უნივერსალური მიმოხილვის ეტაპზე საქართველომ მიიღო რეკომენდაცია მეტი ძალისხმევა მიემართა ქალთა მიმართ და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლისკენ.⁵
10. 2014 წელი უპრეცედენტო იყო საქართველოსთვის იმ თვალსაზრისით, რომ ქალთა მიმართ ძალადობის 30-მდე შემთხვევა დასრულდა სიკვდილით.⁶ ამასთან არსებობს ფემიციდთან დაკავშირებით სტატისტიკური ინფორმაციის შეგროვებისა და ანალიზის პრობლემა და სამართალდამცავი ორგანოების მიერ მონოღებული რიცხვები განსხვავდება. გარდა ამისა, ადგილი აქვს დაუდგენელი ოდენობის თვითმკვლელობებს, რაც განპირობებული სისტემატური ძალადობით ქალებზე, მათ შორის იძულებითი ქორწინებებით. იმის მიუხედავად, რომ თვითმკვლელობის შემთხვევაში გამოიძიება ინცება, 2014-2015 წლებში არც ერთი ამგვარი საქმე არ მივიდა ბრალდების ეტაპამდე. რამდენიმე გახმაურებული საქმე მოიცავს: 1) მუსლიმი ქალის შემთხვევას რომელსაც 5 საათზე მეტი ხნის განმავლობაში საჯაროდ სცემდნენ სოფელში და ამ ხნის განმავლობაში არავინ გამოიძახა პოლიცია

⁴ მუხლი 53.31, 2012 წლის 27 მარტის ცვლილება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში.

⁵ საქართველოს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის შესახებ სამუშაო ჯგუფის ანგარიში, 2011 წლის 16 მარტი (A/HRC/17/11), რეკომენდაციები: 105.14, 105.24, 105.39, 105.40, 105.42, 105.43, 106.19, 106.28.

⁶ იხ. <http://humanrightshouse.org/Articles/20553.html>

– ქალმა მეორე დღეს თავი მოიკლა;⁷ 2) უნივერსიტეტის პროფესორის, მაკა წიგნივაძის შემთხვევას, სადაც პირმა ჯერ ყოფილი ცოლი მოკლა და მერე თავი მოიკლა უნივერსიტეტის სტუდენტების თვალწინ. მკვლელობის მსხვერპლმა პოლიციას რამდენჯერმე მიმართა ბოლო თვის განმავლობაში, მაგრამ დახმარება ვერ მიიღო;⁸ 3) პოლიციის თანამშრომლის მიერ თავისი ყოფილი ცოლის, 19 წლის სალომე ჯორბენაძის მკვლელობის შემთხვევა – დამნაშავემ მსხვერპლი ცოლად შეირთო, როდესაც ეს უკანასკნელი არასრულწლოვანი იყო.⁹ ოჯახში ძალადობის საქმეებზე, რომლებიც ჩადენილია შინაგან საქმეთა სამინისტროს თანამშრომლების მიერ, არაადექვატური გამოძიება ტარდება.

11. საქართველოში, ისევე როგორც სხვაგან, ოჯახში ძალადობა ქალების მიმართ ძალადობის ყველაზე ფარული და ვერაგი ფორმაა. სამართლის აღსრულება ამ სფეროში მნიშვნელოვან პრობლემებს აწყდება. ძალადობისგან პირს მთელი რიგი საკანონმდებლო აქტები იცავს, თუმცა სტატისტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ ძალადობის მსხვერპლთა დასაცავად აღნიშნული კანონები არ გამოიყენება. მაგალითად, კვლევები აჩვენებს, რომ 3-დან 1 ქალი განიცდის ხელყოფას მისი პარტნიორის მხრიდან და 11-დან 1 ქალი ექვემდებარება ფიზიკურ ძალადობას.¹⁰ მიუხედავად იმისა, რომ 2013 წელს პოლიცია გამოიძახეს ოჯახური კონფლიქტის 5447 შემთხვევაში, მხოლოდ 212 შემთხვევაში გაიყა დამცავი ორდერი ხოლო გამოძიება 300-ზე მეტ ფაქტზე დაიწყო.¹¹
12. კავშირი „საფარი“-ს პრაქტიკა აჩვენებს, რომ ოჯახში ძალადობის თითქმის ყველა საქმეში ძალადობის მსხვერპლი ჩივის პოლიციის თანამშრომლის მიერ ადექვატური დახმარების გაუწევლობაზე. პოლიციელები დღემდე მიიჩნევენ, რომ ოჯახში ძალადობა ოჯახის საქმეა და საჯარო საკითხს არ წარმოადგენს. ისინი წყვეტენ გამოძიებას, როდესაც მსხვერპლს გააქვს განცხადება, განცხადებაზე უარის თქმის მიზეზების გამოკვლევის გარეშე. ხშირად, დანაშაულის

⁷ 30 წლის ქალი სასტიკად ცემეს მთელი სოფლის თვალწინ და მსხვერპლმა თავი მოიკლა. იხილეთ: <http://intermedia.ge/vid/378512-/>

⁸ 2014 წლის 17 ოქტომბერს, ყოფილმა ქმარმა ესროლა ცოლს ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში და შემდეგ მოიკლა თავი. იხილეთ: <http://dfwatch.net/man-shoots-ex-wife-then-kills-himself-at-tbilisi-university-98859>

⁹ 2014 წლის 25 ივლისს, პოლიციის თანამშრომელმა მოკლა ყოფილი ცოლი მესტაფონში. იხილეთ: <https://iwpr.net/global-voices/georgian-murders-highlight-violence-against-women>

¹⁰ მ. ჩიტაშვილი და სხვები (2010). საქართველოში ქალთა მიმართ ოჯახში ძალადობის ეროვნული კვლევა. საბოლოო ანგარიში. <http://www.genderbasedviolence.ge/en/content/show/12/research.html>

¹¹ შინაგან საქმეთა სამინისტროს სტატისტიკა შეგიძლიათ იხილოთ: http://www.gurianews.com/view_left_wide.html?item=21121&title=ოჯახური+ძალადობის+სტატისტიკა&cat_id=74&lang=ka

ჩამდენი პირები ხედავენ პოლიციის არაადექვატურ რეაგირებას და ძალადობის უფრო მძიმე ფორმებს მიმართავენ. საბოლოო ჯამში, დიდ იშვიათობას წარმოადგენს მსხვერპლი, რომელიც პოლიციის მიერ განეული დახმარებით კმაყოფილია.¹² ფემიცილის შემთხვევების უმრავლესობაში ძალადობა გრძელდებოდა დიდი ხნის განმავლობაში, მაგრამ პოლიციას ძირითადად არ ატყობინებდნენ ამის შესახებ, რაც მიუთითებს საზოგადოების დაბალი ნდობის ხარისხზე პოლიციის მიმართ.

რეკომენდაციები:

- საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრომ უნდა შექმნას გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის უწყება.
- საქართველომ უნდა შეიმუშავოს სტრატეგია გენდერული ძალადობის აღკვეთისა და ძალადობის მსხვერპლთათვის სარეაბილიტაციო მომსახურებების გასაწევად.

2. ქალთა პოლიტიკური ჩართულობის ნაკლებობა

13. 2011 წელს საქართველოს პირველი უნივერსალური მიმოხილვის ეტაპზე საქართველოს მისცეს რეკომენდაცია მიეღო პოლიტიკური, საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული ზომები, რომელიც უზრუნველყოფდა ქალთა წარმომადგენლობის გაზრდას მმართველობის პროცესში, ისევე როგორც მაღალ თანამდებობებზე საჯარო სექტორის ადმინისტრაციის ყველა სფეროში.¹³
14. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, საქართველოში პოლიტიკასა და ხელმძღვანელ თანამდებობებზე ქალთა წარმომადგენლობა არ გაუმჯობესებულა 2013 წელს, ქალები შეადგენდნენ პარლამენტის წევრთა 25.6% მთელ მსოფლიოში¹⁴. საქართველო ამ მხრივ მნიშვნელოვნად ჩამორჩება, რადგან 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების შედეგად ქალებმა დეპუტატთა მანდატების მხოლოდ 11% მოიპოვეს. შესაბამისად, საქართველოს მე-115 ადგილი უჭირავს 185 სახელმწიფოს შორის.¹⁵ თვალსაჩინო გენდერული დისბალანსი არ-

¹² ინტერვიუ კავშირი „საფარი“-ს აღმასრულებელ დირექტორთან, ბაბუცა პატარაიასთან (18.02.2015.). ორგანიზაცია ოჯახში ძალადობის მსხვერპლებს უწევს სამართლებრივ კონსულტაციას და ფსიქო-სოციალურ და სამედიცინო რეაბილიტაციას 2001 წლიდან.

¹³ საქართველოს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის შესახებ სამუშაო ჯგუფის ანგარიში, 2011 წლის 16 მარტი (A/HRC/17/11), რეკომენდაციები 106.32, 106.33, 106.34, 105.23, 105.24.

¹⁴ ინფორმაცია მოყვანილია შემდეგი ვებ-გვერდიდან: www.ipu.org

¹⁵ ინფორმაცია მოყვანილია შემდეგი ვებ-გვერდიდან: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

სებობს აღმასრულებელ ხელისუფლებაშიც, სადაც 19 მინისტრიდან მხოლოდ სამია ქალი.¹⁶

15. 2014 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებმა გენდერული დისბალანსის შემამწვანებელი სურათი აჩვენა. 12 თვითმმართველი ქალაქის ყველა მერი მამაკაცია, ხოლო ქვეყანაში არსებული 69 გამგებლიდან (ადგილობრივი მმართველობის აღმასრულებელი ორგანოს მეთაური) მხოლოდ ორია ქალი (მათ შორის, ერთი თბილისში დაინიშნა თანამდებობაზე). 2010 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შედეგად არჩეული ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებში (საკრებულოებში), ქალთა რაოდენობა წევრთა 11% შეადგენს¹⁷. სიტუაცია არ გაუმჯობესებულა 2014 წლის ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების შემდეგად, რადგან საკრებულოს წევრთა მხოლოდ 11% არის ქალი.
16. საქართველოს აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლების ორგანოებში არსებული მძიმე გენდერული დისბალანსის გათვალისწინებით ადგილობრივ და ცენტრალურ დონეებზე, სასწრაფოდ უნდა მოხდეს საქართველოს კონტექსტზე მორგებული საკანონმდებლო ცვლილებების ინიცირება, რომელიც დაფუძნებული იქნება წარმატებულ საერთაშორისო პრაქტიკაზე და საქართველოს კანონმდებლობის ჰარმონიზებას მოახდეს საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებებთან და კონკრეტულ რეკომენდაციებთან. საქართველოს კანონმდებლობა არ იცნობს სავალდებულო გენდერული კვოტების სამართლებრივ მექანიზმს. „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანებების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 30-ე მუხლის 7¹ პუნქტის თანახმად, “პარტია, რომელიც იღებს დაფინანსებას ამ მუხლით დადგენილი წესით, მიიღებს საბაზო დაფინანსებაზე დანამატს საბაზო დაფინანსების 30%-ის ოდენობით, თუ ... წარდგენილ საარჩევნო სიაში (ადგილობრივი თვითმმართველოს ორგანოთა არჩევნებზე - ყველა პარტიულ სიაში)... ყოველ ... ათეულში ერთიმეორისაგან განსხვავებული სქესი წარმოდგენილია სულ მცირე 30%-ით.” როგორც რიგმა საპარლამენტო და ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნებმა აჩვენა, აღნიშნული ნორმა სრულიად არასაკმარისია გენდერული დისბალანსის რაიმე მნიშვნელოვანი გამოსწორების მისაღწევად. აღსანიშნავია, რომ არ ყოფილა შემთხვევა, რომელიმე მმართველ პარტიას გამოეყენებინა ზემოხსენებული ფინანსური წახალისების მექანიზმი.
17. ქვეყანაში ქალთა უფლებრივი მდგომარეობის შესახებ საქართველოს პერიოდულ ანგარიშზე ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის გაეროს კომიტეტის მიერ 2014 წლის 18 ივლისს მიღებული და-

¹⁶ 2014 წლის სექტემბრის მდგომარეობით

¹⁷ <http://www.isfed.ge/main/653/geo/>

სკვნიითი დებულებების თანახმად, მნიშვნელოვანი ზომებია მისაღები თანასწორობის უზრუნველსაყოფად. კომიტეტმა მიუთითა სავალდებულო კვოტების სისტემის არარსებობაზე¹⁸ ქვეყანაში და რეკომენდაცია გაუწია საქართველოს მიეღო კანონმდებლობა გენდერულ კვოტებთან დაკავშირებით საჯარო სივრცეში ქალთა მონაწილეობის, მარგინალიზებული და არახელსაყრელ პირობებში მყოფი ქალების ინტეგრაციის ხელშესაწყობად. კომიტეტი აგრეთვე შეშფოთდა იმ ფაქტის გამოც, რომ ქალები არ არიან სათანადოდ წარმოდგენილნი საკანონმდებლო და აღმასრულებელ ხელისუფლებაში, განსაკუთრებით ზემდგომ და მმართველ თანამდებობებზე. შესაბამისად, კომიტეტმა რეკომენდაცია გაუწია საქართველოს მიეღო კვოტების შესახებ კანონმდებლობა ამ პრობლემის მოსაგვარებლად.¹⁹

რეკომენდაცია:

- საქართველომ უნდა მიიღოს კანონმდებლობა სავალდებულო გენდერული კვოტების შესახებ პარლამენტსა და ადგილობრივი თვით-მმართველობის ორგანოებში.
- საქართველომ უნდა შეიმუშავოს სტრატეგია ხელისუფლების სამივე შტოში მმართველ თანამდებობებზე ქალთა წარმომადგენლობის გასაზრდელად.

3. მარგინალიზებული ქალები

უსახლკარო ქალები

18. 2011 წელს საქართველოს პირველი უნივერსალური მიმოხილვის ეტაპზე საქართველომ მიიღო ქალების და განსაკუთრებით მათი სოციალურად მოწყვლადი ნაწილის უფლებების დაცვისა და ხელშეწყობის რეკომენდაცია.²⁰ თავის შუალედურ ანგარიშში საქართველოს მთავრობა ამტკიცებდა, რომ მან გადადგა ნაბიჯები ამ რეკომენდაციების შესასრულებლად, ოჯახების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასების მეთოდოლოგიაში ცვლილებების შეტანის გზით, ისევე როგორც სხვადასხვა ზომებით, რომლებიც მიზნად ისახავენ ქალთა

¹⁸ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი, 2014 წლის 18 ივლისი, პუნქტი 16.

¹⁹ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტი, 2014 წლის 18 ივლისი, პუნქტები 24 და 25.

²⁰ საქართველოს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის შესახებ სამუშაო ჯგუფის ანგარიში, 2011 წლის 16 მარტი (A/HRC/17/11), რეკომენდაციები 105.12, 105.14, 105.21, 105.42, 105.43, 106.19 and 106.27.

დაცვის გაუმჯობესებას.²¹ ეს ზომები არ აღმოჩნდა ეფექტური, რადგან ისინი ადექვატურად ვერ პასუხობენ პრობლემებს, რომლებიც იწვევს ქალთა უსახლკაროდ დარჩენას და იმგვარ პირობებში ცხოვრებას, რაც არ შეესაბამება ადექვატური საცხოვრებლის უფლების მოთხოვნებს.²²

19. ფაქტორები, რომლებიც განაპირობებენ სხვადასხვა მონყვლადი ჯგუფების და განსაკუთრებით ქალების უსახლკარობას სისტემური ხასიათისაა. ეს ფაქტორები, სხვა მიზეზებთან ერთად, აიხსნება იმით, რომ სოციალური დაცვისა და ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამები გენდერულ განსხვავებებს არ ითვალისწინებს, აგრეთვე ქვეყანაში ქალები მძიმე ეკონომიკურ სიდუხჭირეში ცხოვრობენ. ხშირ შემთხვევაში ქალების უსახლკარობა განპირობებულია ოჯახში ქალისა და კაცის უთანასწორო მდგომარეობით, განსაკუთრებით ეკონომიკურ საკითხებში; ქალები ვერ იღებენ მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, რომელიც საკუთრების გასხვისებით სრულდება და უსახლკარობას იწვევს. ამასთან ხშირია შემთხვევები, როდესაც უსახლკაროდ რჩებიან ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ქალები, რადგან მათ უხდებათ სახლიდან წასვლა. საზოგადოებაში არსებული სტიგმა და სტერეოტიპები განქორწინებასთან დაკავშირებით ხელს უშლის ქალს დაბრუნდეს მშობლებთან და ტოვებს მათ საცხოვრებელი ადგილის გარეშე. მარტოხელა დედების ეკონომიკური სიდუხჭირე აგრეთვე მნიშვნელოვან ხელშემწყობ ფაქტორს წარმოადგენს. შრომით ურთიერთობებში ქალების ნაკლები ანაზღაურება და ქალთა უთანასწორობა მემკვიდრეობის საკითხებში იწვევს ქალების სიღატაკეს, რომელსაც მიყვავართ უსახლკარობამდე.²³
20. უსახლკარო ქალები განიცდიან დისკრიმინაციის არა მხოლოდ მათი სქესის საფუძველზე, არამედ აგრეთვე სოციალური მონყვლადობის მიზეზითაც; ეს მათ დამატებით მარგინალიზაციას უწყობს ხელს. ისინი იძულებულნი არიან იცხოვრონ ცარიელ შენობებში ან დროებითი სარგებლობისთვის გაშლილ კარვებში, რომლებიც ადექვატური საცხოვრებლის მინიმალურ სტანდარტებს არ შეესაბამება.

²¹ უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვა (UPR), საქართველოს შუალედური პროგრეს-ანგარიში რეკომენდაციების იმპლემენტაციასთან დაკავშირებით, შემუშავებულია 2011 წლის იანვარში, საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, 2013.

²² „სოციალური და ეკონომიკური უფლებები: ადექვატური საცხოვრებლის უფლება და შრომის უფლება“, ადამიანის უფლებების სწავლების და მონიტორინგის ცენტრის ინდივიდუალური ნაშრომი საქართველოს უნივერსალური პერიოდული მიმოხილვის მე-2 ციკლისთვის, 2015.

²³ „არალიარება, უმოქმედობა და რეპრესია საცხოვრებლის სანაცვლოდ - სახელმწიფო თბიეცებში შეჭრილი, სოციალურად დაუცველი, უსახლკარო ოჯახების უფლებრივი მდგომარეობისა და სახელმწიფო პოლიტიკის ანალიზი“, ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი, 2014, იხილეთ: <http://emc.org.ge/2014/08/27/non-recognition-inactivity-and-repression-substituting-a-home/>, ბოლო ვიზიტი განხორციელდა 2015 წლის 15 მარტს, გვ. 35-36.

რეკომენდაციები:

- საქართველომ უნდა გადადგას ყველა საჭირო ნაბიჯი ქალთა გაძლიერებისთვის ეკონომიკურ, სოციალურ და საოჯახო ურთიერთობებში და უნდა აღმოფხვრას ფაქტორები, რომლებიც განაპირობებენ ქალების უსახლკაროდ დარჩენას.
- უსახლკარო ქალთა საჭიროებები უნდა იქნეს შესწავლილი და გენდერულად სენსიტიური სტრატეგიები და მეთოდოლოგიები უნდა შემუშავდეს ამ გამოწვევებზე ადეკვატური რეაგირებისთვის.

სექს-მუშაკი ქალები

21. საქართველოში დაახლოებით 14 469 სექს-მუშაკი ქალია (შემდეგში „ქსმ“), რაც მთელი მოსახლეობის 0.6 %-ს შეადგენს. საქართველოს დედაქალაქში, თბილისში ქალი სექს-მუშაკების 21 % ქუჩაში მუშაობს, ბათუმში, კი რომელიც ქვეყნის მთავარი ტურისტული ცენტრია, სექსმუშაკთა – 40% ქუჩაშია.²⁴ ქალი სექს-მუშაკების უმრავლესობა არ მუშაობს იმ ქალაქში, საიდანაც არიან; თბილისში, დაახლოებით მათი 72%, ხოლო ბათუმში – 93% არ არიან ადგილობრივები. ორივე ადგილზე, სადაც კვლევა ჩატარდა, ქალი სექს-მუშაკების უმრავლესობისთვის კომერციული სექსი წარმოადგენს შემოსავლის ერთადერთ წყაროს (83.7% თბილისში და 87.5% ბათუმში). ამასთან, ქალი სექს-მუშაკების უდიდეს უმრავლესობას (90% თბილისში და 83.3% ბათუმში) სარჩენი ყავს სხვა პირები.²⁵
22. პროსტიტუცია ადმინისტრაციული სამართალდარღვევაა საქართველოში. ის არ არის დანაშაული, მაგრამ სექსუალური მომსახურების განწევა ფრიად სტიგმატიზებულია. იმის გამო, რომ სექსუალური მომსახურების განწევა უკანონოა, იქმნება ბარიერები, მაგალითად, პოლიციის, მართლმსაჯულების და სათანადო ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით. იმის გამო, რომ სექს-მუშაკების უმეტესობა მალავს თავის საქმიანობას საზოგადოების უარყოფითი დამოკიდებულებებისა და სტერეოტიპების გამო, ისინი უკიდურესად მონყვლადნი არიან ძალადობისა და დისკრიმინაციისთვის. უმეტეს შემთხვევაში, სექს-მუშაკები არ ითხოვენ შესაბამის დახმარებას, როდესაც ექმნებათ პრობლემები, მათ შორის როდესაც მათზე ძალადობენ. სექს-მუშაკები აგრეთვე ხდებიან პოლიციის ძალადობის მსხვერპლნი,

²⁴ „ქალი სექს-მუშაკების პოპულაციის ზომის შეფასება თბილისსა და ბათუმში, საქართველო, 2014“ – თანადგომა, საერთაშორისო ფონდი კურაცო, 2014 წლის აგვისტო, <http://new.tanadgomaweb.ge/upfiles/dfltcontent/3/150.pdf>

²⁵ „აივ-თან დაკავშირებული სარისკო და უსაფრთხო ქცევები სექს-მუშაკებს შორის საქართველოში ორ ქალაქში. ქცევებზე გედამხედველობის კვლევა თბილისსა და ბათუმში“, კვლევის ანგარიში, თანადგომა, საერთაშორისო ფონდი კურაცო, 2014 წლის ივლისი, <http://new.tanadgomaweb.ge/upfiles/dfltcontent/3/146.pdf>

მაგალითად, შანტაუის, უფასო სექსუალური მომსახურების მოთხოვნის ან ფულის გამოძალვის გზით. იმდენად, რამდენადაც სექს-მუშაკები უფრო ხიან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევათა კოდექსით გათვალისწინებულ სანქციებს და ზოგადად ცდილობენ არ შეეცმნათ პრობლემები სამართალდამცავ ორგანოებთან, სექს-მუშაკების უფლებების დარღვევები უპასუხოდ რჩება.²⁶

რეკომენდაციები:

- საქართველოში პროსტიტუცია არ უნდა იყოს დასჯადი და ამოღებული უნდა იქნეს საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსიდან.
- საქართველომ უნდა მიიღოს ყველა საჭირო ზომა სექს-მუშაკების უფლებების, მათ შორის ისეთი უფლებების დასაცავად, როგორცაა პოლიციის ან სხვა პირთა ძალადობისგან დაცვა, ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობა, განათლება და თავშესაფარი.

ლბტ ქალები

23. საქართველოში არსებული ჰომოფობიური და ტრანსფობიური გარემო მძიმე დაბრკოლებებს ქმნის ლ(გ)ბტ პირების უფლებების დაცვის თვალსაზრისით. ერთ-ერთი ყველაზე მწვავე პრობლემა, რაც ამ ჯგუფს ექმნება უკავშირდება საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული გამოხატვის და შეკრების თავისუფლებით სარგებლობას.²⁷ 2012-2013 წლებში რელიგიურმა ექსტრემისტებმა დაარბიეს ჰომოფობიისა და ტრანსფობიის წინააღმდეგ ბრძოლის საერთაშორისო დღისადმი მიძღვნილი მშვიდობიანი მიტინგები. პოლიციის მიერ მიღებული ზომები არ იყო საკმარისი.²⁸ სახელმწიფომ არ ჩაატარა ზედმინვენითი და ეფექტური გამოძიება 2012 და 2013 წლის 17 მაისს განხორციელებულ თავდასხმებზე და არ დასაჯა დამნაშავეები.²⁹ ოფიციალური ინფორმაციის თანახმად, 28 პირმა მიიღო ჯანმრთელობის დაზიანება 2013 წლის 17 მაისს, ჰომოფობიისა და ტრანსფობიის წინააღმდეგ საერთაშორისო დღეს გამართულ მშვიდობიან დემონსტრაციაზე. 17 მაისის მომდევნო დღეებში ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერმა ჯგუფმა დააფიქსია ლგბტ თემის წევრებზე ძალადობრივი თავდასხმების შემთხვევების

²⁶ „სექს-მუშაკების საჭიროებების გამოვლენისა და დისკრიმინაციის გამომწვევი ფაქტორების კვლევა“ - ასოციაცია ჰერა-XXI“, 2015.

²⁷ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 25.

²⁸ თ. ჰამერბერგი, საქართველო გარდამავალ პერიოდში http://eeas.europa.eu/delegations/georgia/documents/virtual_library/cooperation_sectors/georgia_in_transition-hammarberg.pdf

²⁹ <http://emc.org.ge/2015/01/26/ertoblivi-media-ngo/>

ზრდა³⁰. ნეგატიური გამოცდილების გათვალისწინებით, 2014 წელს ჰომოფობიისა და ტრანსფობიის წინააღმდეგ საერთაშორისო დღის აღნიშვნა შეუძლებელი გახდა.

24. საქართველოში ტრანსგენდერ პირებს არ შეუძლიათ მოითხოვონ მათი გენდერის სამართლებრივი აღიარება სქესის შეცვლის ოპერაციის გარეშე. საქართველოს კანონმდებლობა უზრუნველყოფს „სქესის“, ისევე როგორც სახელის და გვარის შეცვლას³¹, თუმცა კანონი არ შეიცავს „სქესის შეცვლის“ განმარტებას. სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტომ განაცხადა, რომ სამართლებრივი სქესის ცვლილება ვერ მოხდება სამედიცინო დაწესებულების მიერ გაცემული ცნობის გარეშე, რომელიც დაადასტურებს სქესის შეცვლას. ეს ნიშნავს, რომ პირმა უნდა გაიაროს შეუქცევადი სტერილიზაცია, ჰორმონებით მკურნალობა და წინასწარი ქირურგიული პროცედურები, რათა მიიღოს სქესის შეცვლის შესახებ სამედიცინო ცნობა, რაც სამართლებრივად გენდერული იდენტობის აღიარების საფუძველს შექმნის.³² პერსონალური სტრესის გარდა, ოფიციალურ დოკუმენტებში დაფიქსირებულ სქესსა და პირის გენდერულ თვით-გამოხატვას შორის წინააღმდეგობა ხშირად ხდება ტრანსგენდერი პირების დისკრიმინაციის საფუძველი შრომით ურთიერთობებში, საჯარო და კერძო დაწესებულებებში, სადაც პირადი საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების წარდგენა საჭირო.³³
25. 2014 წელს, ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის კომიტეტმა იმსჯელა ამ საკითხზე და მოუწოდა სახელმწიფოს „გააუქმოს ტრანსგენდერი პირების მიმართ მოქმედი შეზღუდვები საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების მიღებაზე.“³⁴ 2013 წელს, საქართვე-

³⁰ ლებტ პირთა მდგომარეობა საქართველოში, საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტი, 2013

³¹ „სამოქალაქო აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონი მუხლი 78, “8” პუნქტი ადგენს, რომ სქესის შეცვლა არის სამოქალაქო აქტების ჩანაწერში ცვლილების შეტანის ერთ-ერთი საფუძველი.

³² იუსტიციის სამინისტროს საპასუხო წერილი, ნო. 26948, დათარიღებულია 26.06.2012.

³³ ბოლო დრომდე, შეუძლებელი იყო უმაღლესი განათლების დიპლომის ხელახლა აღება, სადაც მითითებული იქნებოდა შეცვლილი სქესი. ამგვარი მიდგომა მნიშვნელოვან პრობლემას უქმნიდა ტრანსგენდერ ადამიანებს, განსაკუთრებით სამუშაოს ძიების ეტაპზე. საქართველოს განათლების და მეცნიერების მინისტრის 2012 წლის 26 ივნისის №120/ნ ბრძანების თანახმად, დასაშვებია გახდა დიპლომის ხელახალი გაცემა, თუ პირი წარმალოდგენს სახელის ან/და გვარის შეცვლის დამადასტურებელ დოკუმენტს.

³⁴ CEDAW/C/GEO/CO/4-5. საქართველოს მე-4 და მე-5, გაერთიანებულ ანგარიშებზე დასკვნითი დებულებები. მიღებულია კომიტეტის 58-ე სესიაზე (30 ივნისი - 18 ივლისი, 2014): „პარ. 34. კომიტეტი შეშფოთებულია: ... ფიზიკური ძალადობისა და შევიწროვების გამო, რომელსაც განიცდიან ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანსსექსუალი ქალები და იმ შეზღუდვების გამო, რომელიც ხვდება ტრანსგენდერ პირებს საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების მიღებისას; პარ. 35. კომიტეტი მოუწოდებს წევრ სახელმწიფოს: ... მიიღოს ზომები ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანსსექსუალი ქალების მიმართ არსებულ ძალადობასა და შევიწროებაზე რეაგირებისთვის და გააუქმოს ტრანსგენდერი პირების მიმართ მოქმედი შეზღუდვები საიდენტიფიკაციო დოკუმენტების მიღების პროცესში.“

ლოს სახალხო დამცველმაც გაუწია ხელისუფლებას რეკომენდაცია „შემოიღოს სწრაფი, გამჭვირვალე და ხელმისაწვდომი პროცედურა, რომლის მეშვეობითაც ტრანსგენდერი პირების ყველა ძირითად დოკუმენტში ასახული იქნება მათი გენდერული იდენტობა... ახალი ადმინისტრაციული პრაქტიკის დაწყებით, რომელიც დაფუძნებული იქნება გენდერული დისფორიის დიაგნოზზე.“

რეკომენდაციები:

- საქართველომ შემდგომი დაყოვნების გარეშე და ეფექტურად უნდა გამოიძიოს 2012 და 2013 წლების 17 მაისს მომხდარი მოვლენები და სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულები, რაც მათ მოყვა.
- საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ იუსტიციის სამინისტროსთან კოორდინაციით, უნდა შემოიღოს სწრაფი, გამჭვირვალე და ხელმისაწვდომი, ახალი ადმინისტრაციული პრაქტიკა, რომელიც ტრანსგენდერ პირებს საშუალებას მისცემს სქესის აღნიშვნა შეცვალონ სახელმწიფო და კერძო დაწესებულებების მიერ გაცემულ ყველა დოკუმენტში მათგან სქესის შეცვლის ოპერაციის მოთხოვნის გარეშე.

ნარკოტიკების მომხმარებელი ქალები

26. გამოთვლილია, რომ საქართველოში არსებობს 40 000 ინექციური ნარკოტიკების მომხმარებელი, რომელთა 10%-ს ქალები შეადგენენ.³⁵ ქალებში ნარკოტიკების მოხმარება ხშირად უკავშირდება სიღარიბეს და ზოგჯერ კომერციულ სექსუალურ მომსახურებას.³⁶ ნარკოტიკების მომხმარებელი ქალები წარმოადგენენ ყველაზე უჩინარ და დაუცველ ჯგუფს; მათი უმრავლესობა არ მონაწილეობს მკურნალობის ან ზიანის შემცირების სერვისებში.³⁷
27. საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, ნარკოტიკების უკანონო მოხმარება ისჯება ადმინისტრაციული³⁸ და სისხლის სამართლის წესით³⁹. ნარკოტიკულ დანაშალებთან დაკავშირებული მკაცრი კანონმდებლობა ასევე განუხრელად აღსრულდება. 2012 წლიდან დამსჯე-

³⁵ თ. სირბილაძე, ინექციური ნარკოტიკების მომხმარებლების სიმრავლის შეფასება საქართველოში: კონსენსუს-ანგარიში. საზოგადოებრივი გაერთიანება ბემონი, 2010.

³⁶ კავშირი „ნაბიჯი მომავლისკენ“, ძალადობა წამალდამოკიდებული ქალების ოჯახებში, 2012, გვ. 8-9

³⁷ კირთაძე და სხვები., ორჯერ სტიგმატიზებული: მიმწოდებლის პერსპექტივა ნარკოტიკების მომხმარებელ ქალებზე საქართველოს რესპუბლიკაში, ფსიქოლოგიური ნივთიერებების ჟურნალი, ტ. 45 (1) 2013 წლის იანვარი - მარტი, გვ. 1

³⁸ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი, მუხლი 45, 2005

³⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 276

ლობითი ღონისძიებების გამოყენება მნიშვნელოვნად გაიზარდა.⁴⁰ მიუხედავად იმისა, რომ მსჯავრდებული პირების 83% უბრუნდება ნარკოტიკების მოხმარებას თავისუფლების აღკვეთის მოხდის შემდეგ, ნარკოტიკების მოხმარების წინააღმდეგ ბრძოლის პოლიტიკა საქართველოში ძირითადად დამსჯელობითია.

28. ნარკოტიკების მოხმარებელ ქალებთან ჩატარებული კვლევები აჩვენებს რომ ნარკოტიკებთან ბრძოლის ეროვნული სტრატეგია და კანონმდებლობა ნარკოტიკების მოხმარებელი ქალების მიერ აღიქმება დაბრკოლებად მკურნალობის და სერვისების მიღების თვალსაზრისით⁴¹ ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას კონფიდენციალურობის ნაკლებობა წარმოადგენს. ნარკოტიკების მოხმარებელი ქალების ჩართვა არსებულ სერვისებში ქმნის მაღალ რისკს, რომ პოლიცია დაინტერესდება ნარკოტიკების მოხმარებელი ქალით და სისხლის სამართალწარმოებას დაიწყებს მის მიმართ.⁴² ამასთან, იგივე მიზეზით ნარკოტიკების მოხმარებელი ქალები თავს იკავებენ და არ მიმართავენ პოლიციას მაშინაც კი, როდესაც მათზე ძალადობენ.⁴³
29. საქართველოში ბოლო დროს ჩატარებულმა კვლევამ გამოავლინა, რომ ნარკოტიკების მოხმარებელი ქალების 80%-ზე მეტი ოჯახში განიცდიდა ძალადობას.⁴⁴ ოჯახში ძალადობას ნარკოტიკების მოხმარებელი ქალების მიმართ უმეტესად გამართლებულად მიიჩნევენ. ეს ქართული საზოგადოების მიერ შენარჩუნებული „ზნეობრივი“ წესებიდან გამომდინარეობს, რომლებიც კაცებს ქალების კონტროლის ორმაგ ძალაუფლებას ანიჭებს.⁴⁵ შესაბამისად, მათი ტრადიციებთან შეუთავსებელი და მიუღებელი ქცევის გამო, რაც ასატანად ითვლება კაცების შემთვევაში, ნარკოტიკების მოხმარებელი ქალები დაცემულ და უღირს ქალებად მიიჩნევიან; ისინი ექვემდებარებიან ხელყოფას და გარიყვას თავად მათი ოჯახების მხრიდანაც.⁴⁶

⁴⁰ არაეთიკური ნარკოპოლიტიკა – ეროვნული კანონმდებლობისა და პრაქტიკის ანალიზი, ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), 2014, გვ: http://emc.org.ge/2014/05/27/araetikuri_narkopolitika/

⁴¹ ი. კირთაძე, დ. თთიაშვილი, ვ. ო'გრადი, ვ. ზულე, ე. კრუპიცკი, ვ. ვესბერგი, ჰ. ჯონსი, რისკი და სტიგმა დახმარების მიღების პროცესში და გავლენა პოლიტიკაზე, 2013, 2013 <http://www.slidshare.net/lrmaKirtadze/risk-and-stigma-in-seeking-care-and-policy-implications>

⁴² კავშირი „ნაბიჯი მომავლისკენ“, საქართველოში ნარკოტიკების მოხმარებელი ქალების ოჯახებში არსებული ძალადობა, საქართველო-გორი, 2012, გვ. 22.

⁴³ იხ. იქვე.

⁴⁴ კავშირი „ნაბიჯი მომავლისკენ“, გვ.11. კითხვაზე, თუ ვინ არის ყველაზე ხშირად აგრესიის წყარო ოჯახში, ქალების 55%-მა უპასუხა, რომ აგრესორია ქმარი, 19 %-მა დაასახელა პარტნიორი, 17 %-მა – დედამთილი ან მამამთილი, 7%-მა – სხვა ნათესავი, 2%-მა – საზოგადოება.

⁴⁵ ნარკოტიკები, გენდერი და სტერეოტიპები, კვლევითი დოკუმენტი, ელენე ჯაფარიძე, სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი, 2014 წლის აპრილი, გვ. 8.

⁴⁶ „ნაბიჯი მომავლისკენ“, გვ. 20.

30. 2014 წლის 17 მაისს ორგანიზაცია „აკვსო“-ს მიერ 14 ნარკოტიკების მომხმარებელ ქალთან ჩატარებული ფოკუს ჯგუფის კვლევაში აღინიშნა, რომ სტიგმა და საზოგადოების დისკრიმინაციული დამოკიდებულება მნიშვნელოვნად აქეზებს ოჯახში ძალადობას. ამგვარი დამოკიდებულების გარეშე, ოჯახში ძალადობა ბევრად ნაკლები იქნებოდა და ქალები არ მიეცემოდნენ თვით-სტიგმატიზაციას, რაც განაპირობებს რწმენას, რომ ისინი იმსახურებენ ცემას;⁴⁷ ეს აქცევს ძალადობას ამ ქალების მიმართ ჩვეულებრივ და ყოველდღიურ მოვლენად.⁴⁸

რეკომენდაციები:

- საქართველომ უნდა მოახდინოს ნარკოტიკული ნივთიერებების მოხმარების დეკრიმინალიზაცია.
- საქართველომ უნდა შეიმუშავოს გენდერულ საჭიროებებს მორგებული სამკურნალო და ზიანის შემცირების სერვისები და ხელმისაწვდომი გახადოს ისინი ნარკოტიკების მომხმარებელი ქალებისთვის.

⁴⁷ ეს აღინიშნა 14, ნარკოტიკის მომხმარებელ ქალთან ორგანიზაცია „აკვსო“-ს მიერ ჩატარებულ, ფოკუს ჯგუფზე დაფუძნებულ კვლევაში, 17.05.2014. იხ. აგრეთვე ნარკოტიკები, გენდერი და სტერეოტიპები, კვლევითი დოკუმენტი, ელენე ჯაფარიძე, სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი, 2014, გვ. 10.

⁴⁸ კირთაძე და სხვები, ორჯერ სტიგმატიზებული: მიმწოდებლის პერსპექტივა ნარკოტიკების მომხმარებელ ქალებზე საქართველოს რესპუბლიკაში, ფსიქოაქტიური ნივთიერებების ჟურნალი, ტ. 45(1), 2013 წლის იანვარი-მარტი, გვ.1

The Coalition was formed to prepare joint statement for UPR Georgia 2015. Civil society organizations of this coalition are well established NGOs, which mostly or partially work on women’s issues. The information provided in this report is prepared by participant NGOs based on their studies, research, practice, cases, advocacy and lobbying on policy level.

The report was prepared with financial support of National Democratic Institute.

Table Of Content:

- I. Executive Summary:.....18**
- II. Normative and institutional framework.....18**
- III. Achievements in upholding the rights.....19**
- IV. Main issues of concern:.....20**
 - 1. Violence against Women.....20
 - 2. Lack of Women’s Political Participation.....21
 - 3. Marginalized Women.....23
 - Homeless Women.....23*
 - Sex Worker Women.....24*
 - LBT women.....25*
 - Women Who Use Drugs27*

I. Executive Summary:

Due to deep patriarchal culture, religious and other traditional attitudes women are seen as second-class citizens in Georgia. Present joint statement addresses three areas of concern related to women's situation in Georgia:

- ✓ Women suffer from violence, especially from domestic violence and femicide¹ in Georgia;
- ✓ Extremely low numbers of women are represented at the decision making bodies;
- ✓ Marginalized women (sex workers, LBT, homeless, drug user women) suffer multiple discrimination in silence.

Each area of concern is followed by number of recommendations prepared by the coalition for the government of Georgia.

II. Normative and institutional framework

1. Georgia ratified the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) in 1994. Georgia has signed Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention) in 2014, but has not ratified the convention yet.
2. Georgia also joined the Beijing Declaration and Platform for Action², one of the components of which is strengthening women's participation in political life. The Beijing Declaration urges state parties to create concrete national mechanisms in this regard.³
3. The chapter on sexual crimes in Criminal Code of Georgia is outdated and contains post-soviet crimes and mentions homosexuality, lesbianism and other perverted actions. There is no definition of stalking and sexual harassment in Georgian legislation. In 2010 Law on Gender Equality was adopted by the parliament of Georgia, but the law lacks enforcement mechanism and thus exists only on paper. Law on Domestic Violence is in force since 2006, according to it economic violence and psychological violence are forms of violence, but economic violence is not prohibited and some types of psychological violence is criminalized.

¹ "Femicide is generally understood to involve intentional murder of women because they are women, but broader definitions include any killings of women or girls".

http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/77421/1/WHO_RHR_12.38_eng.pdf

² <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/declar.htm>, Georgia adopted the Declaration in 1995

³ <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/>

Despite the facts that Law on Domestic Violence envisages rehabilitation centers for offenders of domestic violence, none of such centers has ever existed in Georgia. State shelters for the victims of domestic violence are not accessible for such marginalized women as women with substance addiction, women with mental health problems, commercial sex-workers.

4. Since 2008 Gender Equality Council was established in the Parliament of Georgia, the council became passive since 2012 and rarely holds meetings.
5. On the raise of femicide in the end on 2014 Ministry of Internal Affairs (MoIA) initiated state strategy on prevention of violence, including domestic violence. MoIA on its own elaborated the mentioned strategy with very little engagement of other state institutions and civil society. The strategy is not yet adopted, but is highly criticized for its stereotypical attitudes.

III. Achievements in upholding the rights

6. In 2014 Georgia adopted Law on Elimination of All forms of Discrimination. The mentioned law defines direct and indirect forms of discrimination, though omits harassment.
7. In 2014 Georgian Women's Movement (GWM) collected signatures for the petition regarding violence on women and submitted it to the Parliament of Georgia. In response to the petition working group on violence against women was created under the Human Rights Committee involving activists of GWM, the working group conducts public hearings of state representatives in the committee meetings and is planning on drafting recommendations for the executive branch by the end of Spring 2015.
8. In 2012 an amendment was introduced into Georgian Criminal Code, according to which crimes committed based on hate, including on sexual orientation and/or gender identity is considered as a ground for imposing higher sanction.⁴ Tough the article is not implemented in practice as chief prosecutor's office claims that as sanctions are applied by the judges, implementation of this article is upon judiciary; on the other hand, the judiciary claims that prosecutors are in place of proving the motive of hatred during the process, in the end of the day neither prosecutors, nor judges apply the mentioned article.

⁴ Article 531, Amendment to Criminal Code of Georgia, March 27, 2012;

IV. Main issues of concern:

1. Violence against Women

9. Georgia accepted the recommendations during the first Universal Periodic Review in 2011 to intensify efforts combating violence against women and domestic violence.⁵
10. 2014 was unprecedented year for Georgia, there were up to 30 cases of violence on women, which resulted in death.⁶ Although there is a problem of collecting and analyzing statistics on femicide, numbers provided by law enforcement agencies differ. In addition, there is undefined number of cases of suicides driven by systematic violence on women, including force marriages. Despite the fact that in the cases of suicide the investigation is initiated, none of these cases are brought to the prosecution during 2014-2015. A couple of notorious cases include: i) a case where a Muslim woman in the village was being beaten up for over 5 hours in public before anyone called the police, and who committed suicide the next day;⁷ ii) a case of university professor Maka Tsivtsivadze killed in a murder-suicide in front of her students at the corridor of university. The victim asked for help from police several times during one month, but received no help;⁸ iii) a case of a police officer himself killing his 19 year old ex-wife Salome Jorbenadze who he married as a minor.⁹ Cases of domestic violence when perpetrators are employees of MoIA are inadequately investigated.
11. Similar to other societies, in Georgia family violence against women is one of the most insidious forms of violence women experience. There are serious problems of implementation of law. Freedom from violence is guaranteed by number of legislative pieces, but when the statistics are analysed it is obvious that laws are not used to protect victims of violence. For example, studies show that 1 in 3 women suffer abuse from partner and 1 in 11 suffer physical violence.¹⁰ Despite the fact that

⁵ Report of the Working Group on the Universal Periodic Review of Georgia, 16 March 2011 (A/HRC/17/11), recommendations: 105.14, 105.24, 105.39, 105.40, 105.42, 105.43, 106.19, 106.28.

⁶ See the link here: <http://humanrightshouse.org/Articles/20553.html>

⁷ 30 years old woman were brutally beaten in front of the whole village and then victim committed suicide. See the link here: <http://intermedia.ge/vid/378512-სოფელ-ლაშბალოში-მომხდარი-შემზარავი-თვითმკვლელობის-ფაქტი/>

⁸ On October 17, 2014, the ex-husband shot his wife in the Ilia State University's building and then killed himself. See the link here: <http://dfwatch.net/man-shoots-ex-wife-then-kills-himself-at-tbilisi-university-98859>

⁹ On July 25, 2014, police officer killed his ex-wife in city Zestaponi. See the link here: <https://iwpr.net/global-voices/georgian-murders-highlight-violence-against-women>

¹⁰ Chitashvili, M., et al (2010). National Research on Domestic Violence against Women in Georgia. Final report. <http://www.genderbasedviolence.ge/en/content/show/12/research.html>;

police was called in more than 5447 cases of domestic conflict, only 212 protective orders had been issued in 2013 and over 300 investigations have been commenced.¹¹

12. As practice of union “Sapari” shows, victims of violence in almost all cases complain that police officers do not provide adequate help in cases of domestic violence. Policemen still consider domestic violence as domestic issue and not as an issue of public interest. They stop investigations when the victim withdraws her statement without considering the reasons for withdrawal. Often, perpetrators see inadequate police actions and the violence becomes worse. Altogether, it is extremely rare that victims are satisfied with the help they receive from the police.¹² Most cases of femicide had long-lasting history of violence but the police was rarely informed, which demonstrates public lack of trust in police.

Recommendations:

- Ministry of Internal Affairs of Georgia should establish specialized unit on gender-based violence.
- Georgia should develop prevention strategies on gender-based violence and rehabilitation services for victims of violence.

2. Lack of Women’s Political Participation

13. Georgia accepted the recommendations during the first Universal Periodic Review in 2011 concerning adoption of political, legislative and administrative measures guaranteeing a higher representation of women in decision-making, as well as in senior positions in all areas of the public administration.¹³
14. Over the last decades, women representation in politics and leadership positions has not improved in Georgia. As of 2013, women constitute 25.6% of members of parliaments throughout the world¹⁴, with Georgia significantly lagging behind as following the 2012 parliamentary elections women were able to secure only 11% of mandates. Consequently, Georgia is ranked number 115 among 185 countries of the world.¹⁵ Gen-

¹¹ See the statistic of the Ministry of Internal Affairs here: http://www.gurianews.com/view_left_wide.html?item=21121&title=ოჯახური+ძალადობის+სტატისტიკა&cat_id=74&lang=ka

¹² Interview with executive director of union “Sapari” Babutsa Patarala (18.02.2015.), the organization provides legal consultation and psycho-social and medical rehabilitation to victims of domestic violence since 2001.

¹³ Report of the Working Group on the Universal Periodic Review of Georgia, 16 March 2011 (A/HRC/17/11), recommendations 106.32, 106.33, 106.34, 105.23, 105.24.

¹⁴ Retrieved from www.ipu.org

¹⁵ Retrieved from <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

der imbalance is evident in the executive authorities as well where only 3 of 19 Ministers are women.¹⁶

15. The 2014 local self-government elections have painted an alarming picture of gender imbalance. All of the Mayors in 12 local self-governing cities are men, while out of 69 Gamagebelis (executive heads of the local municipalities) throughout the country only two are women (including one appointed in Tbilisi). In local self-government bodies (Sakrebulo) elected through 2010 local self-government elections throughout Georgia, women accounted for 11% of members¹⁷. There have been no improvements following the 2014 local self-government elections, as women account for 11% of Sakrebulo members.
16. In view of the serious gender imbalance in executive and legislative authorities of Georgia both at the local and the central levels, it is urgent to initiate legal changes tailored to the local context by sharing successful international experience and harmonizing Georgian legislation with international obligations and recommendations issued specifically for Georgia. There is no legal mechanism of mandatory gender quoting in Georgian legislation. The organic law of Georgia on Political Union of Citizens provides for a financial incentive for voluntary compliance. Pursuant to para.7¹ of Article 30 of the law, “the election subject receiving funding from the state budget in accordance with rules prescribed by this Article, will receive from the state budget 30% of supplement, if in the nominated party list (local self-government elections – all party list) it includes at least 30% of different gender in each 10 candidates”. As proven by a number of parliamentary or local self-government elections have revealed, the foregoing stipulation is completely insufficient to improve the gender balance to a significant extent. It is worth mentioning that none of the ruling parties have ever used the mentioned financial incentives.
17. Pursuant to the July 18, 2014 concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women on Georgia’s periodic report on the women’s rights situation in the country, serious steps need to be made to ensure equality. The Committee is concerned about lack of the mandatory quota system¹⁸ in the country and recommends that Georgia adopt statutory gender quotas to improve women participation in the public realm and improve the integration of disadvantaged and marginalized groups of women. The Committee is also concerned that women remain significantly underrepresented in the legislative and executive branches, in particular in senior and decision-making posi-

¹⁶ As of September 2014

¹⁷ <http://www.isfed.ge/main/653/geo/>

¹⁸ Committee on the Elimination of Discrimination against Women, 18 July 2014, point 16.

tions. Therefore, the Committee recommends that Georgia adopt statutory quotas to address the issue.¹⁹

Recommendation:

- Georgia should introduce legislative mandatory gender quotas for parliament and local self-government bodies.
- Georgia should develop strategy on increase of women participation in decision-making positions in all three branches of government.

3. Marginalized Women

Homeless Women

18. Georgia accepted the recommendations during the first Universal Periodic Review in 2011 concerning the protection and promotion of rights of women and especially those who are socially vulnerable.²⁰ In its interim report the Government of Georgia asserted that it had taken steps in order to implement these recommendations through introducing amendments to the methodology of socio-economic conditions of families, as well as through various measures dedicated to the improvement of the protection of women.²¹ These measures have not been effective, as they do not adequately address the problems that lead to the homelessness of women and their poor living conditions that do not comply with the right to adequate housing.²²
19. Factors contributing to homelessness of various vulnerable groups, specifically women are systematic. It can be explained inter alia with the lack of gender sensitivity of programs of social protection and healthcare systems, as well as the economic hardship of women in the country. In many instances the homelessness of women is caused due to the inequality of men and women in family relations, especially in economic aspects; women cannot participate in the decision-making process of alienating the property that led to homelessness. At the same time, there are many cases of female victims of domestic violence becoming homeless, as they had to leave the house. The existing stigma and stereotypes in the society regarding divorce prevents women from returning to their parents and leaves them without a place to live. Economic hardship

¹⁹ Ciommittee on the Elimination of Discrimination against Women, 18 July 2014, point 24 and 25.

²⁰ Report of the Working Group on the Universal Periodic Review of Georgia, 16 March 2011 (A/HRC/17/11), recommendations 105.12, 105.14, 105.21, 105.42, 105.43, 106.19 and 106.27.

²¹ Universal Periodic Review (UPR), Mid-Term Progress Report of Georgia on its Implementation of Recommendations, Elaborated in January 2011, Ministry of Foreign Affairs of Georgia, 2013.

²² 'Social and Economic Rights: Right to Adequate Housing and Right to Work', Individual Contribution of Human Rights Education and Monitoring Center (EMC) for the 2nd Cycle of the Universal Periodic Review of Georgia, 2015.

of single mothers is also a significant contributing factor. Lower salaries for women in employment and inequality of women in inheritance issues causes poverty of women, which results in homelessness.²³

20. Homeless women are discriminated not only due to their gender, but also due to socially vulnerability; this further contributes to their marginalization. They are forced to live in empty buildings or tents organized for temporary use, which does not comply with the minimal standards of adequate housing.

Recommendations:

- Georgia shall take all necessary steps with the purpose of empowering women in economic, social and family relations and to eradicating factors contributing to the homelessness of women.
- Study the needs of homeless women and elaborate gender sensitive strategies and methodologies that adequately respond to these challenges.

Sex Worker Women

21. There are approximately 14,469 female sex workers (hereinafter FSWs) in Georgia, which is 0.6% of entire population. 21% of FSWs in Tbilisi, capital of Georgia, work in the street, while in largest touristic city Batumi 40% of FSWs in street.²⁴ Most of the FSWs do not work in the cities were they come from, approximately 72% of FSWs in Tbilisi and 93% FSWs in Batumi are not locals. For the vast majority of FSWs at both survey locations commercial sex represents the only source of income (83.7% in Tbilisi and 87.5% in Batumi). Besides, the vast majority of FSWs (90% in Tbilisi and 83.3% in Batumi) has financial dependents.²⁵
22. Prostitution is an administrative offence in Georgia. Though it is not criminalized, but sex work is highly stigmatized. The illicit nature of sex work creates barriers to the access to police, to justice, to appropriate health care etc. As most of the sex workers hide their work because of prejudices and negative public attitudes they are extremely vulnerable to vio-

²³ 'Non-Recognition, inactivity and Repression Substituting a Home – Analysis of State Policy and Human Rights Situation of Vulnerable Homeless Families Occupying State-Owned Property', Human Rights Education and Monitoring Center (EMC), 2014, available at: <http://emc.org.ge/2014/08/27/non-recognition-inactivity-and-repression-substituting-a-home/>, last visited on March 15, 2015, pp 35-36.

²⁴ "Population Size Estimation of Female Sex Workers In Tbilisi and Batumi, Georgia 2014" - by Tanadgoma, Curatio International Foundation, August, 2014, <http://new.tanadgomaweb.ge/upfiles/dflitcontent/3/150.pdf>

²⁵ "HIV risk and prevention behaviors among Female Sex Workers in two cities of Georgia. Bio-behavioral surveillance survey in Tbilisi and Batumi." Study report. by Tanadgoma, Curatio International Foundation July, 2014. <http://new.tanadgomaweb.ge/upfiles/dflitcontent/3/146.pdf>

lence and discrimination. In most of the cases sex workers do not seek for assistance when they face problems, including when they become victims of violence. Sex workers become victims of police violence, including blackmail, providing sexual services for free, money extortion. As sex workers fear fines under administrative code and in general, as they try to avoid problems with law enforcers, violations of the rights of sex workers remain unaddressed.²⁶

Recommendations:

- Georgia should decriminalize prostitution and remove it from Code of Administrative Offences of Georgia.
- Georgia shall take all necessary steps to protect rights of sex workers including right to be free from violence by police and others, right to access healthcare, education and housing.

LBT women

23. Homophobic and transphobic environment in Georgia creates serious obstacles in implementation of human rights of for L(G)BT persons. One of the most acute problems this group faces is lack of exercising the right to freedom of expression and assembly guaranteed by the Constitution of Georgia²⁷. In 2012-2013 years peaceful rallies dedicated to the International Day against Homophobia and Transphobia persons were violently disrupted by religious extremists. The measures taken by police forces were insufficient.²⁸ The State did not conduct thorough and efficient investigation regarding the attacks that had taken place on May 17, 2012 and 2013 and did not punished the culprits.²⁹ According to official information, 28 persons were injured during the attack on peaceful IDAHOT demonstration on May 17, 2013. In the days following May 17, WISG documented increased violent attacks on members of LGBT community³⁰. Negative experience made it impossible to mark IDAHOT in 2014.
24. Transgender persons in Georgia do not have access to legal recognition of their gender without sex-reassignment surgery. “Sex change” and changing one’s name and last name is guaranteed under Geor-

²⁶ “Study on Identification of Sex-workers’ Needs and Factors Causing Discrimination” – by Association “HERA-XXI”, 2015.

²⁷ Constitution of Georgia, Article 25.

²⁸ T. Hammarberg, Georgia in Transsition. http://eeas.europa.eu/delegations/georgia/documents/virtual_library/cooperation_sectors/georgia_in_transition-hammarberg.pdf

²⁹ <http://emc.org.ge/2015/01/26/ertoblivi-media-ngo/>

³⁰ Situation of LGBT persons in Georgia, Public policy document, 2013

gian legislation³¹, but the Law does not define “sex change” itself. The State Services Development Agency states that the legal gender could be adapted when providing a Certificate issued by a medical institution confirming the change of sex. Which means that a person has to undergo irreversible sterilization, hormonal treatment, and preliminary surgical procedures to receive a medical “sex change” certificate allowing for their legal gender identity to be adapted.³² Apart from personal distress, inconsistency of an official sex record with an individual’s gender self-expression often serves as basis for discrimination of transgender persons in labor relations and state and private institutions, where submitting personal identification documents is required.³³

25. In 2014, the CEDAW Committee examined this issue and called on the state to “abolish restrictions for transgender persons to obtain identity documents”.³⁴ In 2013, the Public Defender’s Office also recommended the Government to “introduce a rapid, transparent and accessible procedure for transgender persons to indicate their gender identity in all key documents ... by introducing new administrative practices based on the gender dysphoria diagnosis”.

Recommendations:

- Georgia should without further delay and efficiently investigate the events that have taken place on May 17 2012, 2013 and hate crimes that took place shortly after.
- The Ministry of Labor, Healthcare and Social Affairs should work in coordination with Ministry of Justice in order to establish fast, transparent and accessible new administrative practice allowing transgender persons to change their gender markers in all the documents issued by state and private institutions without requiring sex-reassignment surgery from transgender people.

³¹ Article 78 (g), the Law of Georgia “on Civil Acts”, which states that changing a sex is one of the grounds for amending a civil act record.

³² Response letter of the Ministry of Justice, N. 26948, Date: 26.06.2012.

³³ Until recently, it was impossible to obtain a repeated higher education diploma, which would indicate a changed sex. Such practice created significant problems for transgender persons, especially in the job searching process. Pursuant to the 26 June 2012 Order (№120/n) of the Minister of Education and Science of Georgia allowed to issue a duplicate of a diploma if a person submits a document confirming the change to name and/or surname.

³⁴ CEDAW/C/GEO/CO/4-5. Concluding observations on the combined fourth and fifth periodic reports of Georgia. Adopted by the Committee at its fifty-eighth session (30 June – 18 July 2014): „Para. 34. The Committee is concerned about: [e] Physical violence and harassment faced by lesbian, bisexual and transsexual women and restrictions to obtain identity documents for transgender persons; Para. 35. The Committee calls upon the State party to: ... [e] Take measures to address violence and harassment of lesbian, bisexual and transsexual women and abolish restrictions for transgender persons to obtain identity documents.”

Women Who Use Drugs

26. It is estimated that there are 40 000 injecting drug users in Georgia, out of which 10% are women.³⁵ Drug use among women is often associated with poverty and sometimes with commercial sex work.³⁶ Women who use drugs are among the most hidden and underserved groups and majority of them are not involved either in treatment or in harm reduction services.³⁷
27. According to the Georgian legislation illegal drug consumption is punished by administrative³⁸ and criminal penalties³⁹. The stringent legislation covering drug related crimes is applied strictly. Since 2012 application of punitive measures has been raising significantly.⁴⁰ Despite the fact that 83% of convicted persons resume drug consumption after the imprisonment Georgia's policy towards fighting drug abuse is mainly punitive.
28. The researches conducted with women drug users show that strict national drug strategy and legislation are seen as a barrier for women drug users to seek treatment and receive services.⁴¹ One of the major problems is lack of confidentiality. Engagement of woman drug users in available services creates high risk that police will be interested in woman drug user and initiate criminal proceedings against her.⁴² Moreover, for the abovementioned reason women drug users refrain themselves to contact police even when they become victims of violence.⁴³
29. Recent research from Georgia found that over 80% of women who use drugs have suffered violence in their homes.⁴⁴ Domestic violence against women who use drugs is most often justified. This stems from the norms of "morality" the Georgian society is upholding and gives men double

³⁵ Sirbiladze, T., Estimating the prevalence of injecting drug use in Georgia: Consensus report. Bemoni Public Union, 2010.

³⁶ Union "Step to Future", Violence in families of drug dependent women in Georgia, 2012, pp. 8-9

³⁷ Kirtadze et. al., Twice Stigmatized: Provider's Perspectives on Drug-Using Women in the Republic of Georgia, Journal of Psychoactive Drugs, Vol. 45 (1) January – March 2013, p. 1

³⁸ art. 45, Administrative Code of Georgia, 2005

³⁹ art. 276, Criminal Code of Georgia,

⁴⁰ Unethical Drug Policy – the analysis of national legislation and practice, Human Rights Education and Monitoring Center (EMC), 2014 at: http://emc.org.ge/2014/05/27/araetikuri_nar-kopolitika/

⁴¹ I. Kirtadze, D. Otiashvili, K. O'Gradi, W. Zule, E. Krupitsky, W. Wechsberg, H. Jones, Risk and stigma in seeking care and policy implications, 2013 <http://www.slideshare.net/IrmaKirtadze/risk-and-stigma-in-seeking-care-and-policy-implications>

⁴² Union "Step to future", Violence in families of drug dependent women in Georgia. Georgia-Gori, 2012. p. 22

⁴³ *ibid.*

⁴⁴ Step to Future, p.11. On the question who is more frequent aggressor in their family – 55% of women answered that husband, 19% named permanent partner, 17% - mother or father in-law, 7% - other relatives and 2% - society.

power to exercise control over women.⁴⁵ Consequently, because of their “nontraditional” and “unacceptable” conduct, which is tolerated in case of men, they are seen as fallen and unworthy women and are abused and cast away, even by their families.⁴⁶

30. As it was noted in the focus group conducted with 14 drug using women in the organization Aceso on 17.05.2014, stigma and discriminatory attitude from the society is a significant instigator of violence in the family. If not such attitude, there would be far less domestic violence and women would not subject themselves to self-stigma, leading to the belief that they deserve to be beaten,⁴⁷ making violence against these women an ordinary and routine thing.⁴⁸

Recommendations:

- Georgia should decriminalize consumption of narcotic substances.
- Georgia should develop gender focused treatment and harm reduction services and make them accessible for women drug users.

⁴⁵ Drugs, Gender and Stereotypes, Working Paper, Elene Japaridze, Center for Social Sciences, April 2014, p. 8

⁴⁶ Step to Future, p.20

⁴⁷ This was noted in the focus group with 14 drug using women in the organization Aceso on 17.05.214. See also Drugs, Gender and Stereotypes, Working Paper, Elene Japaridze, Center for Social Sciences, April 2014, p. 10

⁴⁸ Kirtadze et. al., Twice Stigmatized: Provider’s Perspectives on Drug-Using Women in the Republic of Georgia, Journal of Psychoactive Drugs, Vol. 45 (1) January – March 2013, p. 1